

DOCENTIN RAKKAUSHUOLET

Moraalifilosofi ja kulttuurikriitikko Rolf Lagerborgin (1874–1959) näytelmä *Öfver bräddarna* (Yli äyräiden) vuodelta 1902 kiteyttää monia 1900-luvun alun naisemansipaation ja sukupuoli-moraalin kysymyksiä. Näytelmä käy myös lyhyestä johdannosta Lagerborgin moraalifilosofian ongelmiin ja metodiin. Hänen näkemyksensä mukaan moraalit ja yhteiskunnalliset normit kehittyivät usein vasta kyseenalaistamisen ja konfliktien kautta. Moraalin edistyminen edellytti siis ”moraalittomuutta”, vallitsevan arvo- ja normijärjestelmän horjuttamista ja testaamista. Tämä oli moraaliselta aistiltaan herkkien ja rohkeiden yksilöiden tehtävä tai kohtalo. Riski oli otettava ja lasku maksettava, kuten Lagerborgin sai tuntea nahoissaan.

Öfver bräddarna -näytelmää ei ole tiettävästi koskaan esitetty, mutta sen ensimmäinen ja ainoa painos myytiin lyhyessä ajassa loppuun. Lagerborg tarjosi teostaan useille näyttämöille, mutta se torjuttiin liian radikaalina ja sopimattomana. Näin reagoi esimerkiksi Svenska Teatern Helsingissä. Näytelmästä ilmestyi lukuisia arvosteluja sanomalehdissä ja sitä luettiin laajasti. Olihan sillä kielletyn hedelmän vetovoima. Näytelmän ja sen vastaanoton merkityksestä filosofille kertoo, että ihastuttavassa muistelmateoksessaan *I egna ögon – och andras. En bok om att känna sig själv* vuodelta 1942 *Öfver bräddarna* saa osakseen puolet kolmattakymmenettä sivua.

Kolminäytöksinen *Öfver bräddarna* tapahtuu pohjoisessa pääkaupungissa ja Pariisissa. Päähenkilö on kaunis ja huikentelevainen, hiukan dekadentti Helena Winkler, jonka haaveellinen kirjoituspöytätyöläinen, docent Alf Lindestam onnistuu saamaan vaimokseen. Ennen avioliittoa Helenalla on ollut kuitenkin eroottisia seikkailuja aina kihlautumiseen saksalaisen sulhasen kanssa. Medicine licentiat Erik Palmencrantzkin, Alfin hyvä ystävä, seurusteli Helenan kanssa teini-vuosina ja on yhä rakastunut. Vapaamielinen docent järkeilee, että puolison elämäkokemus on vain hyväksi liitolle, samalla kun mustasukkaisuuden demoni piinaa häntä. Helenan ystävä ja ihailija kandidat Bergström pitää tätä kuitenkin liian kevytkenkäisenä aviovoimoksi. Viekas naistenmies ung artist Axelson onnistuu viettelemään Helenan Pariisissa, mutta rakkauden suuresta arvosta vakuuttunut Alf on valmis antamaan senkin Helenalle anteeksi. Hänelle ”rakkaus on ydin”, joka voi joskus kiehahtaa ”yli äyräittäensä”, mutta joka lopulta antaa merkityksen koko elämälle. ”Jag var en tok, en stackars tok, – lifvet är halft och blir halft utan kärlek”, docent tilittää.

Terävä, usein aatteellisesti kyllästetty, ironiaa viljelevä replikointi on näytelmän kantava tekijä. Näytelmän maailman ensi-ilta on 4.7. klo 17 Bromarfissa Lagerborgin entisen huvilan Villa Buenos Airesin rannassa sijaitsevan filosofisen tempelin edustalla. Dramatisoinnista vastaa allekirjoittanut, ja docentin roolissa nähdään paikallisen kalastajaklaanin jälkeläinen Nicke Lignell. Suositeltava uusi tutkimus Lagerborgin elämäntyöstä on Marja Jalavan väitöskirja *Minä ja maailmanhenki* 2005.